

Finis et initium

Apie Mildos Kvizikevičiūtės disertaciją „Vakarų Europa XVI a. antrosios pusės – XVIII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kelionių raštijoje“ ir jos gynimą

Birželio 27 d. vyko ne tik dar vienu mokslu metų užbaigimo šventė „Finis anni academici“ ir buvo nuleista universiteto vėliava. Tą dieną, paskutinę mokslu metų Vilniaus universitete dieną, gausus būrys Istorijos fakulteto bendruomenės, draugų, bičiulių, artimųjų susirinko į Mildos Kvizikevičiūtės disertacijos gynimą. Disertacijos apie tai, kas itin aktualu beįpusėjant vasarai ir universiteto kieme gausiai besibūruojant turistams – apie keliavimą.

Disertacijos gynimo tarybos pirmininkas, Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto profesorius dr. Arvydas Pacevičius pasidžiaugė sugrįžęs į gimtąjį fakultetą ir tokia nostalgiska nata pakvietė pradėti šią visos mokslu (ir ne tik) bendruomenės šventę. Pirmiausia pirmininkas pristatė kitus gynimo tarybos narius: dr. Tomą Čelkį (Vilniaus universitetas), dr. Jolitą Sarcevičienę (Lietuvos istorijos institutas), prof. dr. Ritą Reginą Trimonienę (Šiaulių universitetas) ir doc. dr. Jurgitą Verbickienę (Vilniaus universitetas). Auditorija taip pat buvo supažindinta su gynimui pateikta disertacija, pačia disertante ir jos atitiktimi daktaro disertacijai ginti keliamais reikalavimams. Tada M. Kvizikevičiūtė glaustai pristatė savo disertacijos „Vakarų Europa XVI a. antrosios pusės – XVIII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kelionių raštijoje“ objektą, tikslą, uždavinius, chronologiją bei išvadas. Autorė pažymėjo, kad buvo dvi pagrindinės keliautojų grupės – 15–20 metų ir 30–60 metų. Pirmiesiems aprašytoji bei nagrinėtoji kelionė buvo pirmoji, keliauta edukaciniais tikslais. Antrieji, dažniausiai jau palypėję karjeros laiptais, aprašė jau ne pirmąją savo kelionę, šių asmenų kelionių spektras ir tikslai buvo platesni. M. Kvizikevičiūtė užfiksavo keliavimo proceso aprašymų kaitą, aptiko, jog dažniausiai buvo aprašoma Italija (Roma, Neapolis), pristatė sudarytą nagrinėtų kelionių vietų žemėlapi.

Pristačius disertantę, savo žodį tarė komisijos nariai. Dr. T. Čelkis, kuriam tai buvo pirmasis disertacijos gynimas, kuriame jis dalyvavo kaip komisijos narys, neabejojo moksline darbo verte, teigė, kad naratyvas lengvai skaitomas, beveik be klaidų, tekstas įdomus, rišlus ir įtraukiantis, tačiau iškėlė atvirą klausimą dėl termino „Vakarų Europa“

vartojimo disertacijoje. Taip pat jis turėjo šiek tiek priekaištų dėl istoriografijos analizės – neaptartos literatūros analizuojamais klausimais apimties, patys autoriai ir pan. Dr. J. Sarcevičienė, pradėdama savo kalbą, pabrėžė, kad M. Kvizikevičiūtės disertacija – tai labai vertingas impulsas ateities tyrimams ir pagyrė autorei į mokslinę apyvartą įtraukus naujus šaltinius. Disertacijoje nagrinėtas laikotarpis labai ilgas ir nevientisas, taigi autorė turėjo susidoroti su nelengvu uždaviniu ir natūralu, kad tai sukėlė ir tam tikrų keblumų: komisijos narė turėjo pastabų dėl kelionių aprašymų analizės apimčių disproporcijų ir tam tikrų naudotų šaltinių realios naudos disertacijai. Prof. dr. R. R. Trimonienė pabrėžė, jog disertantė atliko didelį ir sudėtingą darbą. Komisijos narės teigimu, M. Kvizikevičiūtė neapsiribojo savo nagrinėtų kelionių aprašymų perpasakojimu ir nagrinėjimu, o pateikė visuminį keliavimo Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje vaizdą, nes savo tiriamus klausimus lygino su lenkiškoje istoriografijoje pateikiamais faktais. Tiesa, tam tikrais aspektais asmenybių tyrimas disertacijoje nejučia nukrypo prie egodokumentikos (šis tyrimų laukas disertantei jau neblogai pažįstamas), o kai kurie klausimai galėjo būti nagrinėti išsamiau. Istorijos fakulteto docentė dr. J. Verbickienė prisidėjo prie komisijos narių pagyrimų už sudėtingos temos pasirinkimą, išsikeltų tikslų įgyvendinimą ir naujų impulsų moksliniuose tarpdisciplininiuose tyrimuose skatinimą. Tiesa, dr. J. Verbickienė pažymėjo kiek pasyvoką santykį su šaltiniais, tačiau žvelgdama į ateitį pabrėžė, kad autorei greičiausiai būtų pravertusi naudotų šaltinių klasifikacija ir pasiūlė naujų galimų tyrimo aspektų, pavyzdžiui, labiau išplėtoti keliautojų patirčių analizę. Paskutinis kalbėjęs prof. dr. A. Pacevičius taip pat pabrėžė ginamos disertacijos tarpdiscipliniškumą, kuris, nekalbant apie neabejotiną vertę ir svarų indėlį į panašios tematikos mokslinius tyrimus, autorei sukėlė ir dilemų bei keblumų. Profesorius gyrė disertantę už tai, kad, nors buvo išsikėlusį sudėtingą užduotį, ją jai pavyko įgyvendinti. Didžiausias darbo pranašumas, anot komisijos pirmininko, tai visame nagrinėtų šaltinių ir literatūros sraute užčiuoptas kismas (kuris neretai pasimeta tarp daugybės faktų, skirtingų nuomonių, pozicijų ir hipotezių). Disertantė taip pat buvo giriama už naujų šaltinių panaudojimą, tačiau prof. dr. A. Pacevičius pasigedo jau minėtos šaltinių klasifikacijos – anot komisijos pirmininko, jos įtraukimas į tekstą būtų pravertęs tiek pačiai autorei, tiek skaitytojams.

Visi komisijos nariai vienbalsiai gyrė logišką teksto struktūrą, gražų, įdomų, rišlų tekstą, beveik be korektūros klaidų, ne vienas jų pabrėžė, jog disertaciją skaitė tiesiog kaip įtraukiantį grožinį kūrinį, kuris neabejotinai turi mokslinę vertę ir galimybę tapti monografija, papildžius tyrimą naujais aspektais. Žvelgdami į ateitį ir tolesnius disertantės mokslinės veiklos užmojus, komisijos nariai pasiūlė naujų galimų šaltinių bei literatūros, skirtų kitais aspektais dar giliau ir įvairiapusiškiau pažvelgti į keliavimo, jo recepcijos, kelionių raštijos temas.

Pasisakius gynimo komisijos nariams, atėjo laikas ilgokai trukusiai diskusijai – komisijos nariai dar turėjo pastabų ir klausimų disertantei, kuri, kaip sakė disertacijos mokslinis konsultantas doc. dr. Liudas Jovaiša (Vilniaus universitetas), ir pati buvo „keliautoja pionierė“, kartu su savo nagrinėtų aprašymų autoriais leidusis į savo nepažįstamą kelią, kuris, kaip žinome, būna visoks – kupinas atradimų ir nusivylimų, akmenuotas ir vaizdingas, kartais – klaidinantis, o kartais – vedantis tiesiai į tikslą.

Po maždaug dviejų su puse valandos, jau pasibaigus mokslo metams ir jų užbaigimo Vilniaus universitete šventei, vienbalsiu komisijos sutarimu Mildai Kvizikevičiūtei už mokslo disertaciją „Vakarų Europa XVI a. antrosios pusės – XVIII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kelionių raštijoje“ buvo suteiktas istorijos ir archeologijos mokslo krypties daktaro laipsnis. Jį gavus, vėl laukia nauja pradžia ir naujo kelio naujos kryptys.

Brigita Zorkienė